

TEZAURE MONETARE DIN SECOLUL AL XVIII-LEA DESCOPERITE LA BUCUREȘTI

de **MARIA GRIGORUȚĂ**

Extinderea cercetărilor arheologice ca și amplele lucrări de construcții ce se desfășoară în Capitală, au permis în ultimele două decenii descoperirea unor valoroase tezaure monetare dintre care unele s-au adăugat patrimoniului științific al Muzeului de istorie a municipiului București, iar altele se află la Cabinetul numismatic al Academiei R.S.R.¹

Printre piesele numismatice care permit formularea unor concluzii privind dezvoltarea economică a orașului în perioada de descompunere a feudalismului, se numără și tezaurele descoperite în anul 1959 în Calea Plevnei 20, Biserica Brezoianu² și Curtea Veche³.

Ele se înscriu pe linia descoperirilor similare de la Băneasa⁴, Grătia⁵, șantierul Sălii Palatului R.S.R.⁶ ș.a., oferind o bază incontestabilă analizării fenomenului teaurizării în raza orașului capitală în sec. al XVIII-lea.

Descoperirea monedelor se va face în ordinea descoperirilor după cum urmează :

---

¹ Elena Isăcescu, *Caiet selectiv*, Bibl. Acad. R.S.R. 1968.

² *Observații arheologice pe șantierul de construcții din Capitală*, în C.A.B., I, București, 1963, p. 157.

³ Sebastian Morintz, P. Roman, D. V. Rosetti, P. I. Panait și Gh. Cantacuzino, *Săpături arheologice în București*, în *Materiale și cercetări arheologice*, vol. VIII, București, 1962, p. 761.

⁴ Semnalarea acestor monede s-a făcut în studiul H. Dj. Siruni și P. I. Panait, *Tezaurul de la Giștești și unele probleme privind circulația acelei pe teritoriul orașului București și în împrejurimi*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, vol. III Buc. 1965 p. 190.

⁵ Maria Grigoruță, *Un tezaur de monede turcești descoperit la Grătia — Drăgănești (Jud. Ilfov)*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, vol. VI, Buc. 1968, p. 267.

⁶ *Ibidem*, p. 156—157.

În ziua de 5 mai 1959 cu ocazia săpăturilor arheologice ce se efectuau în interiorul bisericii Brezoianu — lăcaș de la începutul sec. al XVIII-lea, grav avariat de bombardamentele din 1944 — au fost descoperite sub pardoseală, lângă peretele dinspre nord, un lot de 22 monede, antrenate în pământul de dărîmătură⁷.

Monedele sînt din argint în greutate totală de cca. 3,450 g.

Cele 22 de piese descoperite sînt emisiuni turcești cunoscute sub denumirea de accele⁸, emise în sec. al XVIII-lea după cum urmează :

- 10 accele bătute sub Mahmud I (1730—1754) în anul hegirei 1143 (1730) la Konstantiniye.
- 4 accele bătute sub Mustafa III (1757—1774) în anul hegirei 1171 (1757) la Islambol⁹.
- 4 accele bătute sub Hamid I (1774—1789) în anul hegirei 1187 (1774) la Konstantiniye.
- 4 accele bătute tot sub Hamid I în anul hegirei 1187 (1774) în Egipt.

Starea de conservare a monedelor este satisfăcătoare și cu un coeficient redus de uzură datorat circulației.

Nu acelaș lucru îl putem spune și despre tehnica de batere care este mai puțin îngrijită.

Din totalul de 22 de piese, 16 sînt perforate. Greutatea unei piese oscilează între 0,14—0,16 g., iar diametrul între 0,15—0,17 mm.

În afară de cele 4 monede emise sub Hamid I în Egipt, restul pieselor au fost bătute în monetăria din Constantinopol.

Descoperirea monedelor în imediata vecinătate a unor morminte aflate sub pardoseala bisericii, ca și faptul că în marea lor majoritate sînt perforate, denotă că ele au fost purtate în salbă ca ornament, constituind o sumă prea mică pentru a putea fi considerată un cumul, mai ales dacă ținem seama de faptul că valoarea acelei scade simțitor, ajungînd ca o pungă care la mijlocul sec. al XV-lea valora 30000 accele, să valoreze la sfîrșitul sec. al XVIII-lea 80000 accele.

II. TEZAURUL DE LA CURTEA VECHE

Cu ocazia săpăturilor arheologice efectuate în zona Curtea Veche, au fost date la iveală în ziua de 25 august 1959 un număr de 11 monede aflate sub pardoseala unei foste pivnițe de negustor, aflată în imediata vecinătate a zidului de est al curții domnești. Continuîndu-se săparea au mai fost scoase în ziua de 27 august încă 18 monede asemănătoare cu cele precedente.

⁷ P. I. Panait, *op. cit.*, p. 156—157.

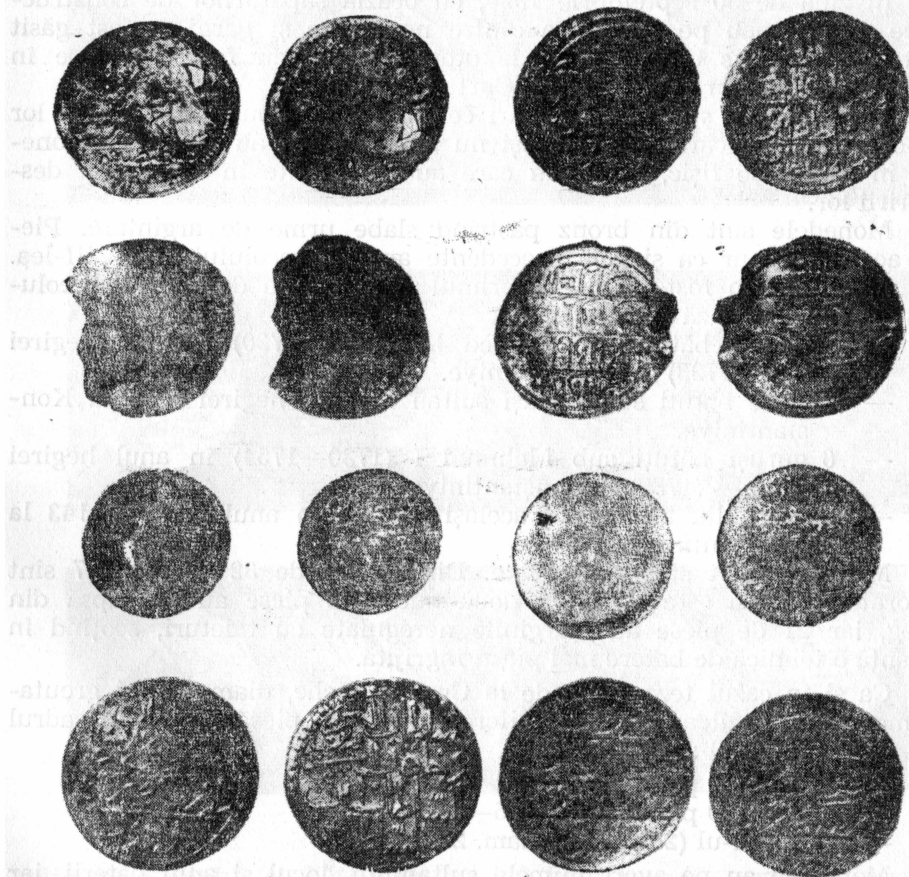
⁸ Identificările au fost făcute de către H. Dj. Siruni.

⁹ H. Dj. Siruni, *Monedele turcești în țările române*.

Pieseile au fost descoperite în pământ, în formă de fișic.

Cele 29 monede care formează tezaurul sînt de proveniență otomană¹¹, sînt din bronz în greutate totală de 623 g.

Toate cele 29 piese au fost emise în sec. XVIII-lea în al 9-lea an de domnie al sultanului Mustafa III (1757—1774), dată care corespunde anului hegirei 1179 (1765) localitatea de batere fiind orașul Istanbul.

Piesa a cărei valoare este de 60 de parale este cunoscută sub numele de altmislik.

Monedele sînt bine conservate în marea lor majoritate : 5 piese prezintă slabe urme de ardere, 1 monedă are lipsă 1/4 din întreg,

¹⁰ Ibidem, p. 193.

¹¹ Identificările au fost făcute cu ajutorul cercetătoarei. Elena Isăcescu de la Cabinetul numismatic al Academiei R.S.R.

9 monede au mici lipsuri marginale datorate unei execuții puțin îngrijite. Din cauza acestor deficiențe, apar mici diferențe în greutatea și diametrul pieselor care oscilează între 16,700—27,650 gr. și între 39—41 mm.

III. TEZAURUL DIN CALEA PLEVNEI 20

În ziua de 30 septembrie 1959, cu ocazia săpăturilor de construcție ce se efectuau pe porțiunea dintre noul bloc și garaj, a fost găsit un tezaur compus din 32 monede otomane. Ele au fost surprinse în condiții asemănătoare cu cele de la Curtea Veche.

Faptul că nu s-au găsit resturi ceramice, presupune ascunderea lor într-o pungă, ale cărei resturi deși nu s-au păstrat au menținut monedele în formă de fișic, formă în care au fost găsite în momentul descoperirii lor.

Monedele sînt din bronz păstrînd slabe urme de argintare. Piese ale acestui tezaur ca și cele precedente aparțin secolului al XVIII-lea.

Monedele au fost bătute în primul și al treilea deceniu al secolului după cum urmează :

- 19 guruși bătute sub Ahmed III (1703—1730) în anul hegirei 1115 (1703) la Konstantiniye.
- 3 zolté bătute sub același sultan în anul hegirei 1115 la Konstantiniye.
- 6 guruși bătute sub Mahmud I (1730—1754) în anul hegirei 1143 — (1730) la Konstantiniye.
- 4 iyermlilik bătute sub același sultan în anul hegirei 1143 la Konstantiniye.

Monedele sînt slab conservate. Din totalul de 32 de piese 7 sînt perforate, o piesă este ruptă în două bucăți, 3 piese au 1/4 lipsă din întreg, iar 21 de piese au marginile neregulate cu tăieturi, scoțind în evidență o tehnică de batere mai puțin îngrijită.

Ca și în cazul tezaurului de la Curtea Veche, diametrul și greutatea monedelor oscilează cu mici diferențe de la o piesă la alta în cadrul fiecărei valori astfel :

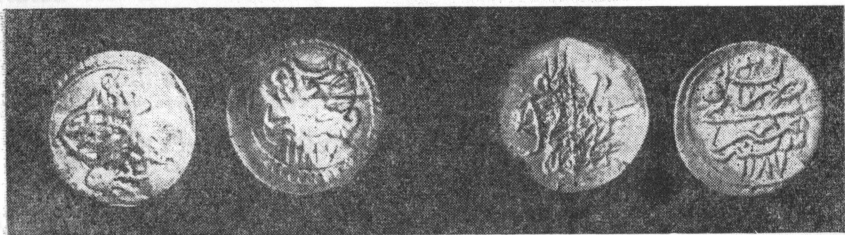
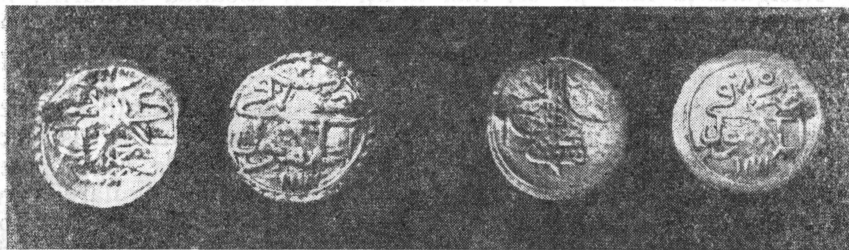
- gurușul (40 parale) diam. 37—39 mm.
- zolté-ul (30 parale) diam. 35—37 mm.
- iyermlilik-ul (20 parale) diam. 29—31 mm.

Monedele au pe avers numele sultanului, locul și anul baterii, iar pe revers o formulă omagială la adresa sultanului emitent, prezentare clasică, valabilă pentru toate cele trei tezaure analizate.

Examinarea exemplarelor descoperite — cu excepția celor de la Biserica Brezoianu — dau prilejul unor interesante constatări.

Atît piesele tezaurului de la Curtea Veche cît și cele din Calea Plevnei sînt din bronz ori greutatea și valoarea este corespunzătoare pieselor din argint de unde putem trage concluzia că ne aflăm în fața unor falsuri, posibile într-o perioadă de continuă depreciere a monedei de argint otomane.

În ce privește sumele tezaurizate ele sînt modeste — în raport cu cele descoperite pe șantierul sălii Palatului R.S.R. sau la Băneasa — și anume 1740 parale reprezentînd valoarea primului tezaur și 1170 parale a celui de-al doilea. Deoarece, în această perioadă, așa după cum reiese din documente, moneda de calcul a rămas leul¹², echivalent la

mijlocul secolului al XVIII-lea cu 120 bani sau 40 parale¹³, înseamnă că valoarea primului tezaur este de 43,50 lei iar a celui de-al doilea de 29,25 lei.

Ceea ce interesează în mod deosebit nu este atît mărimea tezaururilor, cît frecvența folosirii monedei otomane în cadrul tranzacțiilor comerciale curente, efectuate la București în tot cursul secolului

¹² *Istoria României*, vol. III, București 1964, p. 381.

¹³ H. Dj. Siruni, *op. cit.*

al XVIII-lea, perioadă în care concurența monedelor străine ce pătrund în țară se accentuează tot mai mult ¹⁴.

Cu excepția monedelor descoperite la biserica Brezoianu, studierea celor de la Curtea Veche și din Calea Plevnei 20, ridică unele probleme legate de cauzele care au dus la ascunderea lor. Deși acestea rămân necunoscute, se pot totuși presupune, ținând seama de evenimentele politice care frământau viața orașului și a țării în deceniile 6, 7 și 8 ale secolului al XVIII-lea. În această perioadă situația orașului ca și a țării era deosebit de precară. Viața economică era mult stinjenită din cauza monopolului imperiului otoman, care pînă la tratatul de la Adrianopol din anul 1829 ¹⁵ era dominant în Țările Române. Aflat în plin proces de descompunere, Imperiul Otoman primește în tot cursul secolului al XVIII-lea o serie de lovituri militare din partea Rusiei și Austriei, care vor accentua și grăbi decăderea lui. Situația orașului era deosebit de grea în aceste condiții în care războaiele se purtau chiar pe teritoriul său.

Nesiguranța face pe cei mai mulți să-și ascundă bunurile, multe sau puține pe care le aveau. Faptul că aceste tezaure au fost descoperite în plin centrul comercial al orașului, presupune că ele au aparținut unui negustor sau meșteșugar care, în graba evenimentelor, le-a ascuns.

Urmele de ardere pe care unele din monedele cercetate le prezintă, dovedesc în mod sigur că au avut loc incendii care au distrus clădirile ce le adăposteau, făcînd imposibilă recuperarea lor de către posesori.

Alăturarea acestor descoperiri monetare la altele similare, care au mărit numărul pieselor găsite în capitală și împrejurimi, scot totodată în evidență rolul activ jucat de acestea în viața economică a țării în tot cursul secolului al XVIII-lea.

TRESORS MONÉTAIRES DU XVIIIÈME SIECLE DECOUVERTS A BUCAREST

RÉSUMÉ

Le travail présente trois trésors monétaires découverts à l'occasion des fouilles archéologiques ainsi que des amples travaux de constructions qui ont été effectuées à Bucarest en 1959.

Les pièces de ces trois trésors monétaires sont de provenance ottomane et appartiennent au XVIIIème siècle.

L'addition de ces découvertes monétaires à d'autres similaires qui ont augmenté le nombre des pièces trouvées dans la Capitale représentent une nouvelle preuve d'ordre numismatique du rôle joué par la monnaie ottomane dans la vie économique de la Wallachie au cours de tout le XVIIIème siècle.

---

¹⁴ *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 380.